
1934-ben egy folyóirat indult Szabadkán, és ez a folyóirat — az első megjelent számától máig — a haladó gondolatot szolgálta.

Ez a folyóirat mozgalmat teremtett: maga köré gyűjtötte a magyar progresszív, baloldali erőket a régi Jugoszláviában.

Az egyetemisták és középiskolások lapjaként indult a HÍD, de már 1936-tól kezdve a szervezett munkás, paraszt és értelmiségi ifjúság orgánuma.

Sőt, több: egy baloldali harcos mozgalom központja.

Ez a havonta megjelenő folyóirat terjesztője a marxista-leninista eszméknek és szócsöve a most kibontakozó és erősödő Népfront-mozgalomnak, hirdetője a fasizmus elleni harcnak és bátor megszólaltatója a munkásosztály egységének.)

Ez a nyílt, következetes és határozott kiállás — Európa fasizálódása korában — bűnnek és üldözendő cselekménynek minősült. A Stojadinović-, majd a Cvetković-Macsek-féle áruló kormányok országlásakor és a piros—fehér—zöld megszállás éveiben a HÍD munkatársait, terjesztőit és olvasóit üldözi a királyi csendőrség és bebörtönözik Horthy kakastollasai.

Minden kapcsolat a HÍD-dal vagy a HÍD-mozgalomhoz tartozókkal gyanús volt, mert politikai kiállást is jelentett, szimpátiát az antifasiszta mozgalommal és a népfelszabadító harccal, és éles, határozott szembefordulást a megszállókkal.

Mit tett a folyóirat 1941-ig?

Sokat, a mi viszonyaink között talán legtöbbet, amit egy folyóirat megtehet.

Ez a szerény, majdnem szegényes külsejű, látszatra igénytelen és nyomdatechnikailag primitív folyóirat — gazdag, tartalmas és színvonalas anyagot közöl.

A városi munkásság és a falusi földmunkások ezreihez szól — érthető nyelven és változatos formában —, és egyre tágitva, szélesítve látóhatárukat, harcos öntudatra nevel.

Népszerűen megírt tudományos cikkek, riportok, külpolitikai hírmagyarázat, statisztikai adatok a bér- és munkaviszonyokról, a dolgozók életszínvonalának dokumentációja, beszámolók, monográfiák, munkások önéletrajzi vallomásai — mindez így együtt egy-egy HÍD-számban — a szépirodalmi anyag szomszédságában. És a hamis, kispolgári illúziókat tápláló fércművek helyett — az irodalmi rovatban — haladó baloldali és forradalmár írók alkotásai.

Művek, amelyek tisztánlátásra tanítanak, és művészi igényességre nevelnek.

A nyolcadrét alakú, újságpapírra nyomott folyóirat lapjain felvonulnak a világirodalom és a magyar irodalom progresszív írói, s itt nyílik a magyar olvasónak első ízben alkalm arra, hogy megismerje az elbeszélő Jovan Popovićot, a költő Krležát, a földmunkás-író Pavlek Mihovil Miškinát és a nagy macedón költő-forradalmárt, Kocso Racint.

A háború előtti HÍD —

ma is izgalmas olvasmány.

Érdeemes újra elolvasni a spanyol nép forradalmi harca idején megjelent tájékoztató cikkeket. Ezek az írások teli vannak a forradalmi harcok iránti rokonszenvvel és együttérzéssel, de gyűlölettel és tiltakozással is a fasizmussal szemben. Vagy átlapozni az osztrák „Anschluss” idején keletkezett vagy Csehszlovákia német megszállásával foglalkozó cikkeket!

A HÍD éppen ezekkel az írásokkal járult hozzá a haladó politikai gondolat és világnézet megismeréséhez és népszerűsítéséhez.

Egy korban, amely teli volt zavaros és zagyva politikai eszmékkel — a „Szent István-i gondolat”-tól és „revizionista” eszméktől kezdve, a kispolgári liberalizmuson át, a nyílt jobboldali, nemzeti-szocialista, fasiszta és nyilas „mákony”-ig — amikor már-már úgy látszott, hogy az embertelenség győzedelmeskedik Európában — a HÍD tisztánlátásra tanított: a kispépek összefogását sürgette, a munkás-paraszt szövetségért harcolt, és a Népfront eszméit hirdette.

Ez az állásfoglalás és a népszerű, de igényes közlésforma is hozzájárult, hogy a HÍD gyorsan ki tudta építeni terjesztői hálózatát és meg tudta szervezni a mozgalom gócait.

Három dinárba került a folyóirat egy-egy példánya — s az akkori nincsetelenség arányait mutatja, hogy hatan, sokszor tizenketten álltak össze egy-egy példány megvásárlására, vagy fizettek közösen elő a HÍD-ra.

S mégis, a háború előtti HÍD — háromezer példányban készült!

Meglepetés a mai olvasónak a nagyszámú HÍD-munkatárs is.

Munkások, napszámosok, föld nélküliek, háziasszonyok, munkásnők és cselédlányok nyers darabossággal és megdöbbentő őszinteséggel írják meg véleményüket, mondják el sorsukat, és panaszozzák el bajaikat. Ezekben az írásokon át bepillantunk a téglagyári munkások életébe, megismerkedhetünk a cukorgyári idénymunkások embertelen sorsával, és éles pillanatfelvételekben előttünk áll a föld és a külváros népe. Írni-olvasni alig tudó földmunkások, akik ügyetlen ákombákommal írják alá az aratási szerződést vagy a katonai behívót — cikket és levelet írnak a szerkesztőségnek, részt vesznek a falujukról szóló monográfiához szükséges anyag gyűjtésében, a falu osztályviszonyait boncolják, és statisztikát készítenek a birtokmegosztásról és a földhozamról.

Ezek a cikkek mutatják a HÍD igazi népszerűségét és a HÍD-mozgalom méreteit.

A háború előtti HÍD valóban tükrözi a maga korát; a két világháború közötti időszakot vizsgáló történész számára a HÍD értékes forrásművet és adatgyűjteményt is jelent.

A szerb baloldali ifjúság érdeklődéssel és rokonszenvvel kísérte a HÍD ténykedését, az együttműködés a két ifjúság között különösen akkor mélyült el és vált érezhetővé, amikor a Vajdasági Ifjúsági Mozgalom (OMPOK) — a Népfront szellemében — egységes szervezetbe tömörítette Vajdaság egész ifjúságát.

Az ifjúsági mozgalom folyóirata, a NAŠ ŽIVOT és a HÍD között állandó szoros baráti, elvtársi kapcsolatot állott fent.

Valóban semmi rendkívüli nincs abban, hogy a nemrég Novi Sadon felfedezett megszállás alatti rejtékhelyen: — Svetozar Marković néphős kéziratai között, HÍD-számokat is találtak, mint ahogyan természetes és érthető, hogy a háború előtti HÍD egyik szerkesztője és főmunkatársa, a néphős Pap Pál, 1941-ben, Dalmáciában szervezi a Központi Bizottság megbízásából a felkelést. Itt is esett el.

A megszállás éveit alatt — négy évig nem jelenhetett meg.

De 1945-ben, már a felszabadulás első hónapjaiban, újra életre támadt, hogy őrizze, ápolja és fejlessze egy háború előtti forradalmi ifjú nemzedék hagyományait.

A megváltozott viszonyok között a HÍD megtalálta helyét és szerepét.

A régi HÍD-mozgalom egykori feladatait ma politikai és társadalmi szervezetek, könyvkiadó vállalatok, lapok és rádióállomások vették át, és az új HÍD — irodalmi, művészeti és társadalmi folyóirattá lett.

Az új feltételek között is központ maradt: írókat, művészeket, újságírókat, kulturális munkásokat és politikusokat gyűjt maga köré.

De nemcsak magyarokat.

A többi, hazánkban élő nép íróit, művészeit és kulturális munkásait is.

És a világ haladó íróit és alkotóit.

A HÍD előremutató hagyományai és munkásosztályunk forradalmi harca erre kötelezik a HÍD-at.

Még nem fejezte be küldetését: a hídverők munkája most kezdődik.

(„Dolgozók”, 1960. február 26.)